

Justiitsministeerium
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn
info@just.ee

Teie 22.07.2024 nr 8-1/5632-1

Meie 19.08.2024 nr 10-3/24/412-2

Lp justiits- ja digiminister Liisa-Ly Pakosta

Tartu Maakohtu arvamus kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (kohtuhaldus) kohta

Tartu Maakohus tänab võimaluse eest kohtute seaduse (edaspidi KS) muutmise seaduse eelnõu kohta arvamust avaldada. Minule teadaolevalt on kohtute esimehed esitanud eelnõu kohta ühised seisukohad ja tahan rõhutada, et Tartu Maakohus toetab viidatud dokumendis toodud seisukohti.

Tartu Maakohtu kohtunike arvates on Eesti kohtusüsteem eelnõus toodud ümberkorraldusteks valmis – Tartu Maakohus toetab kohtuhalduse üleandmist täitevvõimult kohtuvõimule. Küll aga on riigi praegust keerulist rahandusolukorda arvestades ebaselge, millistest vahenditest kohtuhaldust rahastama hakatakse. Tahame rõhutada, et kohtusüsteemis endas raha selleks ei ole. Ehk et koos täiendavate ülesannetega kohtusüsteemile peab olema tagatud ka nende ülesannete täitmiseks vajalikud rahalised vahendid. Eelnõu seletuskiri on mõistetavalt kohtute eelarve(te) osas üldsõnaline. Kohtute vaates on aga oluline teatav kindlus, et kohtuhalduse ülesannete lisandumisega ühelt poolt ning 2025. aastale ja sellele järgnevatele aastatele kavandatud eelarvekärbetega teiselt poolt on I ja II astme kohtutele tagatud piisav rahastus kohtuhaldusmudeliga planeeritud ülesannete täitmiseks.

Tartu Maakohus ei toeta eelnõus sätestatud kohtute haldus-ja arendusnõukogu (KHN) koosseisu. KS muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuses oli kohtuhalduse muutmise ühe eesmärgina välja toodud vajadus vähendada vastutuse hajumist kohtute haldamisel ja laiendada kohtute ülest vaadet kohtute arendamisel ja haldamisel. Sellest tulenevalt märgiti väljatöötamiskavatsuses, et KHN peaks muutuma senisest nõuandvast ja kooskõlastavast organist strateegilise tasandi otsustuskoguks, mis on kohtuhalduse juhtimise kõrgeim organ. Samad eesmärgid on sõnastatud ka KS muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas, mis ütleb, et KHN suunab kohtute arendamist ja haldamist ning teeb kõige olulisemad kohtuhaldust puudutavad otsused. Samuti öeldi väljatöötamiskavatsuses, et kohtute tegeliku omavalitsuse ja vastususte tagamiseks kohtusüsteemi haldamisel, peab KHN koosnema eelkõige kohtunikest. Ka eelnõu seletuskiri kinnitab, et KHN-i kaudu suureneb oluliselt kohtunike otsustusõigus kohtute arendamise ja tugiteenuste korraldamise üle. Seetõttu on mõnevõrra arusaamatu, et eelnõus on loobutud kohtuhalduse muutmise ettevalmistamise käigus tekkinud ja läbiräägitud ettepanekust, et KHN-i koosseisu kuuluvad Riigikohtu esimees, viis valitavat kohtunikku, kes

esindavad kõiki menetlusliike ja erinevaid kohtuastmeid, ja kolm välisliiget väljastpoolt kohtusüsteemi, kelle valivad kohtunikest liikmed. Selle asemel on eelnõus esitatud KHN-i koosseis sisuliselt endises koosseisus, kus 11-st liikmest on I ja II astme kohtunikke viis.

Kohtuhalduse muutmise eesmärgist lähtuvalt laiendati kohtute haldus- ja arendusnõukogu pädevust ja ülesannete hulka kohtute haldamisel. See aga eeldab nõukogu liikmetelt pidevat ja aktiivset tööd kohtute haldamisel. Tartu Maakohtu arvates ei ole riigikogu liikmed, advokatuuri, prokuratuuri ja õiguskantsleri büroo esindajad on oma igapäevatöö kõrvalt selleks valmis. KHN muutub seeläbi ebaefektiivseks ja formaalseks. Ette on näha, et väheneb oluliselt süvenemisaste ja otsused muutuvad pahatihti mugavusotsusteks. Seda aga kohtusüsteem ei vaja.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Marek Vahing

Kohtu esimees